

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Esse aliquam eloquentiam bonam, pro sacris concionibus. Cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

SECUNDA PARS CONCIIO,

De Eloquentia, sine, officijs, ac
materia, Concionum.

LIBER QVARTVS.

Esse aliquam Eloquentiam bonam, & Sacris
concionibus adhibendam.

CAPVT PRIMVM.

Aec altera institutionis pars, quia verfa-
tur in opere concionatoris formando, vt
videamus, quale id, quoque modo de-
beat, ac possit effici, soluenda principio
videtur questio multum iactata, num se-
quenda sacro oratori eloquentia sit, &
quæ eloquentiæ forma seruanda. Sunt
enim, qui penitus nomen hoc oderunt,
ac fugiunt, alij ex altera parte supra-

modum requirunt. Ponendum igitur primum est, Eloquen-
tiam sine dubio aliquam esse, quæ digna laude sit, nam cum
in Actis dicitur Apollo vir eloquens, planum est in laudem eius
id exprimi, & causa cur Deus addiderit comitem Mofi Aaro-
nem, eloquentia significatur: Aaron frater tuus Lenites, scio
quod eloquens sit, ipse loquetur pro te ad Populum, & erit os
tuum.] Non igitur, quæuis eloquentia fugienda est, cum &
ipsum nomen, sacre literæ quodammodo sacrum fecerint, Et
ne forte quis cauilletur, & dicat de eloquentia peculiari men-
tionem fieri, in diuinis codicibus

Ponendum secundo est, cum eloquentia, vt communiter ac-
cipitur, sit quædam vis loquendi benè, & aptè ad persuadendū,
posse hanc vim esse, vel innatam, ac planè naturalem, vel studio,
ac disciplina acquisitam, vel infusam à Deo. Vnde potest, quasi
triplex

Aliqua elo-
quentia bona
est.

Act. 19.
Exod. 4.

Triples elo-
quentia Na-
turæ, Artis,
& infusa.

Ars eloquen-
tie non po-
test esse mala
ex se .

triplex eloquentia distingui . Nam esse multos, qui non institutio-
tione, aut extraordinario Dei munere, sed naturali quadam
facilitate, & habitu ingenij, melius quàm alij loquantur, &
affluentius, & efficacius, quos vulgus naturaliter eloquentes
appellat, euidens est . Certum est etiam virtutem aliquam lo-
quendi, accommodatè ad audientium persuasionem, & posse, &
solere infundi, quin adeò hæc videtur, proprie gratia esse fir-
monum . Neque item, potest esse dubium, quin utrumque hoc
genus eloquentiæ suapte natura bonum sit . Reliquum igitur est
tertium idest eloquentia doctrina, & studio comparata, quam
item bonam esse, nemo poterit non fateri, si rem satis intelli-
gat, Nam si bona est eloquentia, cum a Deo infunditur, ut
cum ingeneratur a natura, ex eo, quod, eadem, industria, &
labore quærat, non apparet unde efficiatur mala . Ars quip-
pe à natura orta est, & ad naturam ipsam perficiendam inue-
ta . Atqui eloquentia artificiosa inde orta est, quod homines
cum videret alios alijs melius loqui, obseruarunt causas huius
differentiæ & rē intensius contēplati inuenerunt, quoniam ea esse,
quæ in homine naturaliter eloquentē magis placerent, & pro-
barerent auditoribus, ac demum collecta ex ijs observationibus
atque disposita in ordinem, præcepta, Artem vocarunt . Ex
quo fit, ut qui ad bene loquendum, observationum illarum vir-
tutem adiumento, inde supplens quod natura non dederat, & quod
dederat perficiens, eloquentia acquisita dicatur uti, atque arti-
ficiofa, quæ hætenus quidē considerata, non potest non esse bo-
na, ac laudabilis . Nā si observationes, ex quibus alix confecta
sunt artes, ac disciplinae, ut Agricultura, Architectura Gram-
matica, Dialectica, & ceteræ huiusmodi bonæ sunt, non video
cur possit reprehendi observatio, quæ ad bene loquendum in-
uet, cum loquutio in homine tam præcipua, & generalis, tam-
que cum ratione coniuncta, actio sit . Denique id apertè docet
Aug. cum ait, Sunt etiam quædam præcepta vberioris disputa-
tionis, quæ iam eloquentia nominatur, quæ nihilominus vera
sunt, quamuis eis etiam possint falsa persuaderi, sed quia de
vera esse possunt, non est facultas ipsa culpabilis, sed ea mal-
volentium peruersitas, nam neque, hoc ab hominibus institutum
est, ut veritatis expressio conciliet auditorem, aut ut facile quod
intendit insinuet breuis, & aperta narratio, & veritas eius sine
fastidio teneat intentos, & ceteræ huiusmodi observationes,
quæ siue in falsis, siue in veris causis veræ sunt, tamen in quan-
tum vel sciri, vel credi aliquid faciunt, aut ad expetendum
fugien-

1. de Doct.
Chr. c. 36.

fugiendumvè animos mouent, inuenta potius, quod ita se habeant, quam vt ita se haberent instituta.] quæ ferè eam rationem explicant, quam nos attulimus, si naturalis eloquentia mala non est, neque esse artificiosam, quæ ex illa conflatur, naturaliter enim inesse docet obseruationibus certis certam vim, non ex hominum instituto.

Sed fortasse de hoc quispiam dubitabit, an hisce obseruationibus, & aduinculis ab humana industria in ordinem, & artem redactis vt in explicandis rebus diuinis liceat, ac verbis ad populum, de religione faciendis; nam posset videri iniuria irrogari verbo diuino, tanquam per se satis non posset auditorum corda penetrare, cum tamen sit omni gladio ancipiti penetrabilius, Et Christus Dominus Apostolis dixit; Cum steteritis ante Reges, & Præsides nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini, Et S. Paulus disertè affirmat, se missum ad euangelizandum, non in sapientia verbi, ne euacuetur Crux Christi. De sancto Francisco accepimus, cum aliquando concionem, accuratius preparasset, nunquam minus e sententia concionatum, & sanctum Hieronymum sectantem eloquentiam Tullianam, diuinitus vapulasse; Denique nonnulli, quod sacros libros, Rhetoricis exornare coloribus, voluerint diuino supplicio, etiam in hac vita, grauitè percussi narrantur; Quibus addi possunt testimonia multa Sanctorum Patrum, quibus eloquentiam damnant, quorum aliqua nos etiam infra adducemus. Hæc igitur cum ita sint, oritur Controuersia, num verbo Dei aliquis ex eloquentia debeat, aut rectè possit ornatus accedere. Et sanè hæc, quæ attulimus argumenta planè euincunt, aliquam esse eloquentiam, quæ adhibenda non sit.

Verum si per eloquentiam, id intelligamus, quod hæctenus posuimus, nempe vim dicendi benè, appositèque ad persuadendum, obseruando in hac re illas vias, & rationes, quæ possunt adiuumento esse ad finem concionatoris propositum, id est ad gloriam Dei, & salutem animarum, procul dubio statuen- dum est, non modo posse in sacris rebus adhiberi, sed in illis maximè adhibendam. Nam si maledictus est, qui facit opus Dei negligenter, & prædicatio diuini verbi tam præstans opus Dei est, num hoc in opere laudabilis negligentia est? vel diligentia, & cura vituperabilis? Præmeditari quæcunque dicturus sis quoque modo rem iustam, priuatim amico persuadeas, laus prudentiæ ducitur, & ad populum de rebus diuinis disse-

N rendum

Ars Rhetorica potest esse utilis sacris concionibus. *Ecccl. 48.*

Ecc. 21. rendum erit, temere? quid autem est, quod dicitur, labia imprudentium stulta narrabunt, verba autem prudentium statera ponderabuntur, nisi adhibendam ab eo, qui loqui prudenter velit, stateram id est, diligentem prameditationem, ac penfulationem verborum etiam singulorum in loco autem statera, præsto sunt monita ac præcepta artis, quæ sapientes ex sapientibus collegere. Et sanè cum certum sit præcepta eloquentiæ, aliquid omnino adiumenti afferre ad id efficiendum, sermone quod volumus, diuine S. August. ostendit absurdum, ac plane stultum esse dicere, cum ad falsa suadenda, multi adhibeat præcepta Rhetoricæ; aduersus mendacium, in defensionibus suis inermem debere consistere veritatem? quem locum, quia frons sanctus ille Doctor exequitur, rogo lectorem vt consulat, & addit paulo post disertè, qui & sapienter, & eloquenter possit dicere, cum perfectum esse Doctorem. Ex quo satis nobis constat, in sacris quoque dictionibus, locum, & quidem admodum fructuosè, habere eloquentiam. Videat etiam si cui liber egregias laudes, quibus Nazianzenus patris ad filium, eloquentiam offert. Idem in oratione alia profitetur ingenuè, amplectum se, eruditionem minimè mutam, non aridam, neque humi præstantem, Adde, quod cum duo præcipuè sint, quibus homines moueantur ad fidem suam præbendam, eloquentia, & miracula, placuit Deo post prima tæpora, de quibus mox agemus, consequutis temporibus per eloquentiam, (quæ via magis ordinaria est) suam administrare Ecclesiam, eoque Chris. plantam necessariam Episcopo affirmat singularem dicendi vim, cum præstante coniunctam fortitudine, vt exequi opus prædicationis sincerè, & constanter possit, idque eo magis iam necessarium existimat, quo miraculorum propè nullum vestigium est reliquum. Sed antequam ad obiecta respondeamus, de factorum librorum, ac primo de Sancti Pauli eloquentia, de qua alia aliorum sententia est pauca dicamus.

In carmine Nicob. Orat. de Affectata Constant. Cathedr.

Chris. lib. de Sacerd.

De Eloquentia Sancti Pauli, & sacrarum litterarum. Cap. II.

Etiam si de eloquentia D. Pauli in fine primæ partis aliquid dixerimus non erit molestum rursus hic vbi de eloquentia sacra agimus, pauca opportunè adijcere. D. Chrysost. conuenitur ex Apostoli locis de epistola ad Corinth. prima, quodam suæ ignauia quæsiuisset integumentum dicens, Hoc ipsum

l. 4. de Sacerd.